

Modernist Bir Roman Olarak

Yenişehir'de Bir Öğle Vakti'nde "Olay" Ve "Zaman"

Event And Time In Yenişehir'de Bir Öğle Vakti As A Modernist Novel

İrem HATIL

Bartın Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı (Yeni Türk Edebiyatı) Doktora Öğrencisi.

ORCID:0000-0001-8925-0214

ÖZET

Modernist romanın Türk edebiyatında geçirdiği tarihsel süreç göz önüne alındığında batıya göre geç ortaya çıktığı açıktır; ancak onun doğuşu geç olsa da peş peşe çıkan başarılı yazarlar ve onların başarılı eserleriyle yer edinmeyi başarmıştır. Bu yazarlardan ve eserlerden biri de Sevgi Soysal ve onun cezaevinde yazdığı, eleştirel bir nitelik taşıyan Yenişehir'de Bir Öğle Vakti adlı romanıdır. Çalışmada modernist bir roman olarak değerlendirilen bu roman, unsurları bakımından "olay ve zaman" yönünden incelemeye tabi tutulmuştur. Bu yönleriyle romanın yeni modernist öğelerle uyuşup uyuşmadığına bakılmış ve o öğelerle ne kadar örtüştüğünün ortaya çıkarılması amaçlanmıştır. Modernist romanlarda, zaman unsuru daha kısa bir hal almış gibi gözükse de aslında farklı anlatım teknikleriyle uzun dönemleri kapsar. Olay unsuru ise bu romanlarda neredeyse yok olmuştur. Olaydan çok durumlar, insanlar ve onların bireysel duruşu, bilinci ön plana çıkmıştır. Sevgi Soysal, darbe dönemi yazarlarından biridir. Bu dönemde TRT'de görev yaparken tutuklanır ve tutukluk döneminde Yenişehir'de Bir Öğle Vakti romanını yazar. Soysal, bu romanla bir kavağın yıkılış süreci içerisinde dönemin Ankara'sını ve farklı kesimlerden farklı insan manzaralarını gözler önüne sermiştir. Bu çalışmada, Sevgi Soysal'ın Yenişehir'de Bir Öğle Vakti adlı romanının olay ve zaman unsurları, analitik bir şekilde incelenmeye çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Sevgi Soysal, Yenişehir'de Bir Öğle Vakti, modernist roman, zaman, olay.

ABSTRACT

Considering the historical process of the modernist novel in Turkish literature, it is clear that it emerged late compared to the west; However, although its birth was late, it succeeded in gaining a place with successive writer sand their successful works. One of these writers and works is Sevgi Soysal and her critical novel, Yenişehir'de Bir Öğle Vakti, written in prison. This novel, which is considered as a modernist novel in the study, has been examined in terms of "event and time" in terms of its elements. With these aspects, it has been examined whether the novel is compatible with the new modernist elements and it is aimed to find out how much it matches with those elements. In modernist novels, although the time element seems to have become shorter, it actually covers long periods with different expression techniques. The event element has almost disappeared in these novels. Rather than the event, the situations, people and their individual stance, consciousness came to the fore. Sevgi Soysal is one of the writers of the coupperiod. During this period, he was arrested while serving in TRT and during his detention period he wrote Yenişehir'de Bir Öğle Vakti. With this novel, Soysal has revealed Ankara of the period and different human landscapes from different segments in the process of collapse of a poplar. In this study, the event and time elements of Sevgi Soysal's novel, Yenişehir'de Bir Öğle Vakti, have been tried to analyze.

Key Words: Sevgi Soysal, Yenişehir'de Bir Öğle Vakti, modernist novel, time, event.

Giriş

Modernizm sözcüğü ilk olarak “Hıristiyanlık döneminin pagan döneminden farklı bir karaktere sahip olduğunu vurgulamak üzere” (Çiğdem, 1997: 65) kullanılmıştır. Bundan sonraki dönemlerde de modernizm kelimesinin anlamı bu çerçeveden uzaklaşmamış; hep yeniliği, farklılığı, gelişmişliği vb. ifade etmek için kullanılmıştır. Modernizm için “aydınlanma çağı ile gelen zihinsel dönüşümün ortaya çıkardığı ideoloji ve yaşam biçimi. Hümanizm, sekülerizm ve demokrasi sacayağı üzerine kurulu; egemenliği insanı özgürleştiren, kurtuluşu dinde değil bilimde arayan, insanbiçimci, insanmerkezci dünya görüşü”(Demir ve Acar, 1992: 251) tanımı yapılmıştır. Bu tanım, modernizm için yapılan tanımlardan sadece bir tanesidir. Tanımdan da anlaşıldığı üzere, modernizmin etkilediği alan geniştir ve modernizm, on dokuzuncu yüzyılın sonu yirminci yüzyılın başında Avrupa ve Amerika’da sanat, edebiyat, mimari gibi alanlarda kendini göstermeye başlamıştır.

Modernizmin edebiyat alanında en çok kendini gösterdiği türlerin başında roman olmuştur. Modernizmin etkisi altında “akılcı ve aydınlatmacı felsefelerin oluşturduğu bir bilinçlilik düzleminde” (Narlı, 2009: 122) ilerleyen roman, gerçeklik algısını değiştiren özellikle fizik ve psikoloji alanındaki gelişmeler sayesinde geleneksel çizgisinden sapmıştır. Bu sadece, edebiyatın türü olan roman için geçerli değildir. Birçok alanda mutlak gerçeklik anlayışının değişmesiyle farklılıklar görülmüştür. Batıda edebiyat alanında da roman türü açısından modernizmin getirilerine tepki olarak yeni bir roman anlayışı ortaya çıkmıştır (Balık, 2013: 15). Bu yüzden, bu alanda yine ilkler batıya aittir. Türk edebiyatında ise roman zaten batıdan çok sonra, yine batı takip edilerek ortaya çıkmış, bundan dolayı da geç doğan bir türün modernist anlamdaki ilk örnekleri de çok sonra olmuştur. Batı edebiyatında modernist anlamda ilk örnekleri, eserleri veren kişiler denilince akla James Joyce, Virginia Woolf, T. S. Eliot, Marcel Proust gibi isimler gelmektedir. Türk edebiyatında ise bu isimlerden çok sonra yaşamış, 1950’lere denk gelen Ahmet Hamdi Tanpınar, sonrasında Yusuf Atılgan, Oğuz Atay, Sevgi Soysal, Orhan Pamuk gibi isimler akla gelir.

Aydınlanma Çağı’yla yakın ilişkide bulunan modernizm, bu çağın getirdiği aklın ve bireyin ön plana çıkması fikriyle teknoloji, ekonomide, endüstride ve politika gibi alanlarda yeniliklerle yerini almıştır. Görüldüğü üzere birçok alanda kendini hissettiren modernizmin sanatta, edebiyatta yansıma bulmaması imkânsız hale gelmiştir. Bu bağlamda; roman, hikâye, şiir gibi türler yeniden elden geçmiş ve öncekinden farklı bir anlayışa sahip olarak ortaya çıkmışlardır. Ancak romanda görülen bazı modernizm yansımaları, “modernizm” hakkındaki genel görüşten farklıdır. Modernist romanla ilgili; “Modernist roman, modernizmin getirilerinden kimi yönleriyle yararlanırken aynı

zamanda modernizm anlayışına bir eleştiri niteliğini de taşımaktadır” (Yürek, 2008: 192) görüşü modernist roman hakkında ipucu verir niteliktedir. Yine “... Klasik roman anlayışında görülen ve okura pek de yabancı gelmeyen söz konusu unsurların ele alınma biçimleri değişmiş; bunların işlenmesinde en önemli faktör estetik olmuştur. Estetiğin öncelenmesi; anlam ve biçim yönünden sık örülmüş metinlerin ortaya çıkmasına olanak sağlamıştır” (Gelir ve Tütak, 2017: 1093) ifadeleri de ortaya çıkan bu yeni romanı açıklamaktadır. Modernist romandan önceki romanlarda bir başka ifadeyle geleneksel romanlarda, el üstünde tutulan gerçekçilik anlayışı modernizm etkisi altındaki romanlarda tamamen yıkılmıştır. Bu dönemde bireyin ve aklın ön plana çıkmasıyla dış gerçekliğin aktarılmasında durumun bireyin zihnine indirgenmesine yol açmıştır. Dış gerçeklik artık görülen her şeyin olduğu gibi dış görünüşüyle değil de bireyin algıladığı şekilde ve bireyin zihniyle, zihinsel süreciyle birlikte verilir. Hatta modernist romanlarda olduğu gibi bireyin zihni ve zihninden geçenler gösterilir. Dahası, modernizmle beraber gelen gerçeğin parçalanması durumu, romandaki kurguyu da etkilemiş ve roman bunu kullanarak modernizmin getirisinden faydalandığını göstermiştir. “Modernist romanın kurgusu, gelenekselgerçekçi romanda olduğu gibi zamandizinsel bir şekilde akmaz; zaman dilimleri içi içedir bu tür romanlarda. Bu değişik zaman algılayışının nedeni ise tarihsel süreç içerisinde ortaya çıkan değişimlerdir. Einstein’ın görecelilik kuramı, Bergson’un zamanla ilgili farklı görüşleri modernist romanın zaman anlayışına zemin hazırlamıştır” (Yürek, 2008: 192) ifadeleri, modernist romanlardaki zamanın tek düze olmayışının nedenine ve kurgusunun nasıl değiştiğine açıklık getirmektedir. Modernist romanlardaki “zaman” ögesi, tamamen değişmiştir.Modernist romanlarda değişen sadece gerçeklik ve zaman ögeleri değildir. Değişen ögeler arasında romanlardaki olay ağırlığı, kişiler, mekân, romanın biçimi de vardır. Modernist romanlarda ortaya çıkan “bireyin yabancılaşması” durumu ise insan algısında var olan ve bilinen yaygın gerçeklerin bir anda değişmesi sonucu olmuştur. Aydınlanma Çağı, sanayileşme, teknoloji, kapitalizm, Einstein ve Freud’un kuramları insanlığın önüne daha önce hiç karşılaşmadığı, hiç duymadığı şeyler sunmuş; insanların hali hazırda var olan değerlerini ve inançlarını sarsmış ve bu modernliğe, modernliğin getirdiği yaşam tarzına alışamayan, uyum sağlayamayan insan kabuğuna çekilmiş ve içine dönmüştür. Bütün bunlar, yenilikler, değişimler vb. insanın doğaya, çevresine ve hatta kendisine yabancılaşmasına yol açmıştır. Bu tarz birey – yabancılaşan birey- modernist romanda yenidir.

Batı edebiyatında modernist roman olma yolunda değişmeler devam ederken, Türk edebiyatında aynı dönemlerde Batı edebiyatı benzeri geleneksel gerçekçi çizgide yazılan romanlar daha yeni görülmeye başlamıştır. Bu yüzden de Türk edebiyatında roman türünün geleneksel gerçekçi çizgiden sapıp modernist evreye ulaşması da çok sonraları gerçekleşmiştir. Roman

geleneksel çizgide devam ederken 1940'lı yıllarda klasik gerçekçi romandan biraz daha farklı bir duruş gösteren Ahmet Hamdi Tanpınar'ın *Huzur*'u ve Peyami Safa'nın *Matmazel Noraliya'nın Koltuğu* gibi örnekler görülmüştür. Bu romanlarda, klasik gerçekçi roman özelliklerinden farklı olarak batıdaki modernist romanlarda görülen zaman anlayışının parçalanması ve bilinç akışı tekniği gibi durumlar göze çarpmıştır (Aktaran: Balık, 2013: 31). Modernist roman, Türk edebiyatında Oğuz Atay'ın *Tutunamayanlar*'ına kadar bu derece açık ve net görülmemiştir. Romanın çıktığı ilk zamanlarda değeri, yeniliği çok anlaşılmamış olsa da peşi ardına gelen Yusuf Atılgan, Ferit Edgü, Bilge Karasu, Sevgi Soysal, Adalet Ağaoğlu'nun romanlarıyla *Tutunamayanlar* da tekrar gündeme gelmiş ve başta Oğuz Atay'ın *Tutunamayanlar* olmak üzere bu isimler eserleriyle birlikte Türk edebiyatında yeni bir roman anlayışının, bir başka deyişle modernist romanın ilk örnekleri ve yazarları olmuşlardır. “Modernist roman, 20.yüzyılın başlarında geleneksel romanın temel yapısı olan olay örgüsü, zaman, mekân, kahraman gibi öğelerinin değiştirilmesiyle ortaya çıkan yeni bir biçim anlayışının ürünüdür” (Eyigün, 2007: 262). Bu değişimler, Türk edebiyatındaki modernist roman örneklerinde görülmeye başladıktan sonra, bu yeni roman anlayışına örnek romanların sayıları da giderek artmıştır.

Sevgi Sosyal, Türk edebiyatında modernist yazarlardan biri olarak değerlendirilir. Romanlarında ve hikâyelerinde modernist unsurlardan örnekler görülür, bu bağlamda eserleri dikkate değerdir. Çalışmada, Sevgi Soysal'ın *Yenişehir'de Bir Öğle Vakti* romanında “olay” ve “zaman”, modernist roman özellikleri bağlamında incelenecektir.

1. Sevgi Soysal ve *Yenişehir'de Bir Öğle Vakti*

Sevgi Soysal'ın ilk eserlerinde varoluşçuluk izleri görülür. Bununla birlikte “Ülkemizde 1970'li yıllarda başta Soysal olmak üzere birçok yazar, dünyadaki gelişmelere paralel olarak kadın özgürlüğünü kamuoyunun gündemine getirir” (Yüce, 2007: 23) sözlerinden Soysal'ın kadın ve kadınlarla ilgili sorunlarla da ilgilendiği anlaşılır. “...Ülkemizde daha çok feminizm akımının sadece cinsellik boyutunun öne çıkarıldığı bir anlayış olduğunu görüyoruz. Bu anlayışın özellikle kadın romancılarımızı etkilediği gibi, yalnızca bu temayı işleyerek edebiyat dünyamızda yer almak isteyen çok sayıda kadın yazarı ortaya çıkardığını görmekteyiz. Bu akım, çoğunlukla duygusal karakter taşıyan, tek yönlü ve erkekle kadın arasındaki çok yönlü fiziksel ve biyolojik farklılıkları gözetmediği için bu farklılıkların oluşturduğu doğal psikolojik durumları göz ardı eden bir anlayıştır... Bizde de Sevgi Soysal'ın romanlarından başlamak üzere bütün kadın yazarlarımızın bu konuyu ele alarak işlediklerini görmekteyiz” (Yalçın, 2003: 336-337-338). Sosyal, 1970'te ilk romanı olan *Yürümek*'le TRT Sanat Ödülleri Yarışması Başarı Ödülü'nü (Soysal, 2012: 4) kazanır.

Bu yıllardan itibaren kendini Türk edebiyatında kabullendirmeyi başarır. Atilla İlhan ise bu konuda; “Sevgi, Türk edebiyatında toplumsalluğun boğulduğu, ikinci yeninin şiirde, varoluşçu esintilerin düzyazıda egemen olduğu bir dönemde görünmüştür, bu dönemin öykücöleri kişinin kendi kendisiyle sorunlarını abartarak işlemeye çalışır, metinde estetik uğraşa aşırı önem verirlerdi. Sevgi’nin ilk yazılarında bunun bazı izlerini görmek mümkündür. İlk kitabının adı bile ‘Tutkulu Perçem’ o dönemi çağırıştırır. ‘Tante Rosa’yı okuduktan sonra Sevgi’nin özgün bir kişiliği geliştirdiğini, ötekilerden bazı özelliklerle ayrıldığını fark ettim. Toplumsal gerçekle, içinde gelişen bireysel gerçeği sınıksız gözlemesini bilen, bunu şaşırtıcı bir söz tasarrufu ile metne aktaran, bir yazardı karşımdaki” (İlhan, 1976: 8) sözleriyle Soysal’ın kendi kimliğini varoluşçuluktan sıyrıldığı zaman bulduğunu ifade etmiştir. *Tante Rosa*’dan sonra sırasıyla ilk romanı olan *Yürümek* (1970), *Yenişehir’de Bir Öğle Vakti* (1974) ve *Şafak* (1975) romanları çıkar. *Hoşgeldin Ölüm* ise ölmeden önce tamamlayamadığı son romanı olmuştur.

Yenişehir’de Bir Öğle Vakti romanıyla ilgili; “*Yenişehir’de Bir Öğle Vakti* romanını 12 Mart döneminde tutuklu kaldığı Yıldırım Bölge Kadınlar Koğuşu’nda kaleme alır. Cezaevi ortamı içinde kendine uygun bir program yapan Soysal, her gün düzenli sekiz sayfa yazar ve romanı tamamlar. Roman, 1973 yılında yayımlanır” (Yüce, 2007: 175) ifadeleri, romanın tarihi ve yazılış yeriyle ilgili bilgi verir. Soysal, kitabı yazış amacıyla ilgili bir söyleşide şu cevabı vermiştir: “Evet, yoksa durup dururken, bir kavak benzetmesi yapmak, yazarlığımda genellikle başvurmadığım bir yol. 12 Mart 1971 sıralarıydı. Piknik’in orda bir kavak devrildi, itfaiyeciler falan geldi. Ben de tesadüfen ordaydım. Bu karşılaşma etkiledi beni. Kavağın devriliş sürecinde düşüncemde kurduğum bağlantıları yazmak istedim. Sonuç: “*Yenişehir’de Bir Öğle Vakti*” oldu” (Duru, 1973: 49). Açıklamış olduğu yazış amacından günlük hayatında kendisinin yaşadığı bir olaydan etkilenip bunu kendi düşünceleriyle birleştirep yazdığı anlaşılmaktadır.

Romanın adında geçen “öğle vakti” zaman sözcüğünden de anlaşılacağı üzere, birkaç saatlik zaman diliminde geçen olay veya durum vardır. Bunun yanında, bu olayla/durumla bağlantılı olan kişiler ve bu kişilerin hikâyeleri anlatır. Öğle vakitleri sırasında devrilmek üzere olan kavağın, tam olarak devrilene kadar geçen sürede romandaki kişiler, onların hayatları, hayata bakış açıları, işleri, aileleri, semtteki hayat, o dönemin toplumsal ve sosyal hayatı, devrin Ankara’sı gösterilir. Roman, on dokuz bölümden oluşur ve romanda karakter sayısı oldukça fazladır. Bölümden bölüme geçerken kişilerin hayatları ve zihinlerinden geçenler gösterilir. Olay diye adlandırılabilcek şeyler vardır; ancak arka planda tutulmuştur, onun yerine kişiler, onların zihinleri ve düşünceleri ön plandadır. Devrilmek üzere olan kavak yüzünden semtte adeta sıkışan, bekleyen hayat ve insanlar vardır. Roman, kavağın yıkılmasıyla biter. Kavağın ise romanda sistemle ilgili politik bir duruşu

olduğu söylenebilir; çünkü kavağın yıkılmasıyla altında kalan Mevlüt olmuştur. Mevlüt, yoksul sınıfa ait kapıcıdır. Kavağın altında kalıp onun ölmesi ise oldukça düşündürücüdür.

1. 1. *Yenişehir'de Bir Öğle Vakti*'nde Olay

Modernist romanlardan önceki geleneksel gerçekçi çizgideki romanlarda olay unsuru önemli bir yer tutmaktadır. Hatta olay ve olay örgüsü romanların omurgasını oluşturmaktadır. Bir ya da birden fazla olay çevresinde gelişen romanlar, modernizm etkisi altında değişikliğe uğramıştır. Modernist romanlarda olay geri plana itilmiştir. Bu tarz romanlarda olaylar gösterilir; ancak olay amaç değil araç pozisyonunu almıştır. “Yazar, karakterinin zihninden geçenleri vermek için arka planda akışını sürdüren olayı dekor olarak kurgular” (Gelir ve Tütak, 2017: 1099). Bir başka deyişle, karakterin zihnini, düşüncelerini göstermek isterken bir olay yaratıp onun üzerinden asıl anlatmak istediği olan karakterin zihnini okura gösterir. Bu yüzden, olay bu romanlarda göstermek istenileni, ortaya koymaya yarayan bir araç halini almıştır. Modernist romanlarda, “romanın konusu ne?” gibi bir soruya tam anlamıyla cevap verilemez; çünkü ortada bir olay olmadığından bu soruya cevap vermek kolay olmayacaktır. Bu romanlarda, karakterlerin düşünceleri, zihinleri, yalnızlığı, umudu, hayal kırıklıkları, hayalleri, anı, saati, dakikası vardır. Bu tür anlatılarda, “Romancı, anlatmaktan çok göstermeyi, sadece dış anlamıyla değil, ruhbilimsel gelişmeleri de yansıtabilen iç anlam” (İlker, 1982: 181) çeşitliliğini ön plana çıkarır.

Yenişehir'de Bir Öğle Vakti romanında mekân, Ankara'nın semtlerinden biri olan Yenişehir'dir. Roman, kavağın sallanmasının tasviriyle başlayıp devrilmesiyle son bulur. Romanda gözüken olay, kavağın devrilmesi, devrilmeye başlaması gibi gözüke de aslında durum böyle değildir. Soysal, romandaki birçok karakterin düşünceleri, zihinleri ve hayatlarıyla ülkenin o dönemki toplumsal yapısını, insanların yaşayış şekillerini, düşüncelerini göstermeye çalışmıştır. Kavağın yıkılması/kavak, burada sembolik bir nesnedir. Soysal, kavağın çevresindeki ve onunla bir şekilde –mekânsal vb.- etkileşim içinde bulunan birçok farklı insanı göstermiştir. Bu insanlara ilk bakıldığında birbirinden kopuk gibi gözüktürler; ancak romanda bölümden bölüme veya kişiden kişiye geçerken hep bir öncekinden kurulan bağlantıyla diğerine geçildiği gözüktür. Bu şekilde romanda bölümler geçerken arada kavağın sallanmakta olduğuna veya yıkıldı yıkılacak durumda oluşuna kısa bir şekilde değinilir. Soysal, romanıyla ilgili bu konuda olumsuz eleştirilere maruz kalmıştır. Karakterler ve onların hikâyelerinin çokluğu, bağlantısız gözükmeleri nedeniyle Soysal, romanının savruk bir kurgusu olduğu yönünde eleştirilir. Soysal bu konuya; “Evet, “Yenişehir'de Bir Öğle Vakti” romanının malzemesi, “görünüşte birbiriyle ilgili olmayan karakterlerin çevresinde oluşan episodlar” gibi. Yapıtın bir romanda aranan özellikten yoksun olduğu görüşünün kaynağı da

burada sanıyorum. Klâsik romanda genellikle karakterler birbirleriyle derinlemesine bir çatışma, ilişki içindedirler. Romandaki kişiler, romanı oluşturan olaylar dizisinde değişik roller alırlar, ama bu roller birbirini tamamlayan, yeni kurgunun gerektirdiği rollerdir. Bir kişinin eksikliğiyle, öteki kişinin roman içindeki fonksiyonu aksar...vb. Bütün bunlar düşünülürse “Yenişehir’de Bir Öğle Vakti”ni eleştirmek zor değil. Ama ben böylesi bir eleştiriye göze alarak yazdım “Yenişehir’de Bir Öğle Vakti”ni. Bir kavağın devrilme süreci içinde, bir öğle vaktinde; Kızılay’dan Piknik’e akan başkent kalabalığına, bir film makinesinin objektifiyle bakmak ve objektife giren kişileri, bu devrilme olayı içindeki yerlerine oturtmak istedim.(...) “Yenişehir’de Bir Öğle Vakti’ndeki kahramanların paylaştığı, içinde rol aldıkları olay, kavağı kurutan coğrafyadaki (Kızılay’daki Piknik arası) değişim kesitidir. Benim için, onların o değişim kesitindeki rolleri, bu coğrafyayı bütünlemektedir. Bu açıdan bakınca, “Yenişehir’de Bir Öğle Vakti’nin kişileri birbirleriyle oldukça sıkı ilişkiler içindedir” (Duru, 1973: 3) cevabını verir. Bu kişiler, romanın sonunda kavak yıkılacakken ortak bir sonda buluşturulur. Soysal’ın bu kadar çok kişiyi ve hikâyeyi ortak sonda buluşturabilmesi, tekniğinde ve romanında başarılı olduğunun göstergesi sayılabilir.

Yenişehir’de Bir Öğle Vakti’nde gerçekleşen kavağın yıkılması olayının süresi bir- bir buçuk saat denilebilecek kadar kısadır; ancak kavağın çevresinde konuşlandırılan insanlar ve onların öykülerinin zamanları geçmişten yaşadıkları güne kadar uzun bir süreyi kapsar. Roman ilerledikçe her bölümde başka bir karakterin öyküsü, o anki durumu, düşünceleri, hatta geçmişi görülür. Bu kadar çok insan öyküsünden veya yaşayışından bahseden bir roman için “romandaki olay nedir?” veya “karakterlerin olayları birbirine nasıl bağlanacak?” gibi sorular anlamsız kalır; çünkü Soysal’ın amacı bu değildir. Onun göstermeyi amaçladığı, çoğu için tip denebilecek karakterlerin o dönemdeki yaşayışlarını göstermektir. Romanın olayı denilebilecek olan kavağın yıkılması ise bu yüzden arka plana atılmıştır. Bu olayın yardımıyla Soysal, o dönem ülkenin bulunduğu toplumsal ve sosyal hayatın içindeki zengin veya fakir, genç veya yaşlı, çalışan ya da emekli, politik veya apolitik insan manzaralarını göstermiştir. Bu insan manzaralarından birkaç örnek ise; “Garson yemeklerini getirdi. “İlerde, işimiz bugünkü gibi acele de olsa, beni Piknik’e getirmesine razı olmayacağım,” diye kurdu. Güngör’ün seyrek de olsa burda yemek yemesi akıl alır şey değil. Hep aynı standart yemekler. Hep aynı tatta pişen, birbirinin tıpkısı şişkebablar, Rus salataları... “Senin burda yemek yemen tuhaf...” dedi Güngör’e. “Hiçbir özellik yok burda. Bir kez tutturmuş hep aynı terane. Bütün numarası yerinde ve servisinde. Kaç yıldır ne zaman geldiysem hep aynı şeyler” (Soysal, 2012: 83); “Necip Bey, Lozan’dayken, her sabah, pansiyondan çıkıp göle bakan kahvelerden birine giderdi. Onunla aynı dönemde okuyanlar Necip Bey’in Lozan’da kaldığı dört yıl boyunca üniversiteye hiç uğramadığını, bütün gün kahvede oturduğunu anlatırlar” (Soysal, 2012:

53-54) şeklinde Necip, Güngör ve Doğan'a ait durumlardır. Soysal'ın romanında kavağın yıkılması olayının arka planda olduğunun, romandaki önem sırası düşünüldüğünde daha geri planda kaldığı görülür. Bu durumun romandaki karakterlerden biri olan Mevhibe Hanım tarafından da “Anam, kavak kavaktır, diyerek apartman yapılırken kestirmemiş, ayakta kalmayı anamın cimrilğine borçlu yani, ama tabii köküne yer olmadığından kurudu” Siz dikmediniz demek. Yok Kızılay'ın bataklık olduğu zamanlardan kalma belki de. Eski, önemsiz bir kavak yani, sizinle bir ilgisi yok” (Soysal, 2012: 213) sözleriyle önemsenmediği gösterilmiştir. Bir devlet memuru çocuğu olan Güngör, kendi uyanıklığı sayesinde Meşrutiyet Caddesi'nde ilk Amerikan pazarlarından birini açar ve bu dükkânı da oldukça rağbet görür. Amerikan eşyaları ve modası Ankara'da gittikçe ilgi çeker ve tutulur. Oturduğu apartmanın sahibinin kızı Gülsen'le de evlenerek kayınpederinin desteğiyle esnaflık işinde emin adımlarla ilerler. Çankaya'da da Avrupa malları satan dükkân açan Güngör, giderek zenginleşir ve sonunda lüks bir arabaya ve kendine ait bir apartmana sahip olur. Maddi yönden güçlü olan Güngör, manevi değerler yönünden zayıf bir kişiliğe sahiptir. 3 çocuğu olan eşinden zamanla sıkılmıştır ve ondan yüksek bir nafakayla kurtulabileceğini düşünmektedir. Sadece eşi konusunda değil, işle ilgili konularda da olumsuz diye nitelendirilebilecek düşüncelere sahiptir: “Ne kötölemesi? Zimmetine para geçirmek, bir memurun alacağı en doğru tavidir. Devlet, sürekli olarak biz vatandaşların parasını zimmetine geçirmiyor mu?... Ben memur olma inekliğime düşsem aynı şeyi yaparım. Sadece daha akıllı bir biçimde...Üstüne üstlük çevrede akıllı adam, iş bilir adam diye saygı görürsün” (Soysal, 2012: 80). Güngör'ün babası devlet memuruyken zimmetine para geçirmiştir. Güngör'ün bu konudaki düşüncelerinden de görüldüğü üzere babasının yaptığı bu davranışı destekler durumdadır. Üzerine bir de yapılan işte kendini haklı gösterme uyanıklığına da sahiptir. Güngör'ün etik değerler yönünden de zayıf olduğu ortadadır. Doğan ve Olcay kardeşlerin Ali'yle arkadaş olabilmeleri de ilginçtir; çünkü Doğan ve Olcay, maddi durum yönünden iyi ve Kızılay'ın apartmanlarından birinde oturan, Kızılay'ın ahalisinden olan gençlerdir. Ali ise onlara göre daha halkın içinden ve onların yaşantılarından tamamen farklı bir yaşama sahip olan kişidir. Ali de Doğan ve Olcay'ın kendinden farklı olduğunun farkındadır. Kavağın yıkılacağı sırada kalabalığın içinde bulunan Ali ve Doğan arasında kavakla ilgili geçen konuşma oldukça dikkat çekicidir. Yan yana duran bu iki kişinin gördükleri aynı şey konusunda düşüncelerinin nasıl farklı olduğunu gözler önüne serer: “Ali'nin kendisiyle ilgilenmeyi bırakıp karşıya baktığını fark edince, o da baktı. Olcay'ı gördü. Olcay yüzünden mi yükleniyor bana? ...Sıkıntı çoğalıyordu içinde. Kalabalığın arasında sıkışıp kalmak büsbütün bunaltıyordu onu. Hafiften yağmur yağmaya başladı. ‘Yağmur yağacakmış, içimin sıkıntısı bundan herhalde.’ ‘Yağmur boşalıyor sıkıntın geçti mi?’ ‘Yoo! O kadar kolay mı?’ ‘Değil.’ ‘Doğru ya, kolaycılık bana yakışır.’ ‘Neden böyle alingan oldun Doğan?’ ‘Bilmem, sıkıldım burada. Şu kavak devrilecekse devrilsin de karşıya geçsek.’ ‘İstersen

beklemeyelim.’ ‘Mutlaka uğramam gerek evet.’ ‘Kavağın sizin apartmanın önündeki kavak olduğunun farkında mısınız?’ ‘Evet, bu kadar zaman ayakta kaldığına şaşmak gerek. Anam, kavak kavaktır, diyerek apartman yapılıırken kestirmemiş, ayakta kalmayı anamın cimriliğine borçlu yani, ama tabii köküne yer olmadığından kurudu.’ ‘Siz dikmediniz demek.’ ‘Yok Kızılay’ın bataklık olduğu zamanlardan kalma belki de.’ ‘Eski önemsiz bir kavak yani, sizinle bir ilgisi yok.’ ‘Yok. Niçin gülümsüyorsun?’ ‘Hiç...Bir an...Saçma bir düşünce...Sizin evle, yani anlıyorsun, bütün o şeylerle, birleştirmiş, bütünleştirmiştim kavağı. Ama eski bir kavakmış sadece, düşmesi bir şey değiştirmez.’ ‘Neyi değiştirebilirdi?’ ‘Ne bileyim. Öyle...Saçma benzetmeler. Sizden kaptım bunu. Haberin olsun” (Soysal, 2012: 212-213).Doğan ve Ali arasında geçen bu diyalogdan, kavağa bakış açılarının çok farklı olduğu görülmektedir. Ali, kavağın yıkılmasına bir şeylerin/değerlerin kaybı gibi durumlar atfetmişken, Doğan bunu umursamamıştır. Hatta, Doğan’ın konuşmasından bu kavağın kendi evlerinin önündeki kavak olduğunu anlamasının bile geç olduğu sezilmektedir. Soysal, iki farklı mekândan ve iki farklı dünya görüşüne sahip olan Doğan ve Ali arkadaşlığı üzerinden dönemin birçok olayını sorgulamış ve o dönemin farklı insan manzaraları üzerinden hayata, mekâna, eşyaya gibi birçok unsura karşı bakış açılarını göstermiştir.

Soysal, kavağın yıkılma süreci çerçevesinde insan manzaraları haricinde dönemin Ankara’sının popülerleşen ve popülerliğini yitiren mekânlarını da göstermektedir. Özellikle, romanın mekânı da olan Kızılay hakkındaki ifadeler dikkat çekicidir: “Modaya uygun, alışılmamış, orijinal şeyler satılıyordu orda. Ahmet, kimler, hangi gençler gibi olmak istiyorsa, işte onların giydiklerinden satıyordu o mağaza. Ahmet bunlarla, ailece oturdukları Samanpazarı’nda, istediği kadar yadırganmamaya başlamıştı. Artık Samanpazarı’nda bile, düşük kalite de olsa böyle orijinal şeyler giymeye meraklı delikanlılar türemişti” (Soysal, 2012: 20). Bu ifadelerden Kızılay’ın son dönemde popüler bir yer olduğu ve kendini farklı gören ve modayı takip eden insanların bu mekânda takıldığı anlaşılmaktadır. Romanda, Ulus’un artık birçok yönden eski kaldığı, popülerliğini yitirdiği ve insanların gitmeyi daha az tercih ettiği bir yer olarak kaldığı gösterilir. Romanda mekânların gösterimi sadece Ulus-Kızılay arasında gitmez. Bunların yanında Ahmet’in oturduğu ve Profesör Salih Bey’in de çocukluğunun geçtiği Samanpazarı hakkında da bilgiler bulunmaktadır: “Mahalle erzağını bakkaldan almayı affedilmez bir müsriflik, akılsızlık sayardı. Onlar mevsimlik erzağını toptan, halden alırlardı. Birçoğunun da akraba köylerden gelirdi erzağı. Samanpazarı’nın bu dar sokağının halkı, her şeyin en ucuza nasıl sağlanacağını bilimini yapmıştı. Ev kadınları bu alanda yarışlırdı birbirleriyle. Yaz günleri, sırayla birinin evinde toplanıp erişte keserler, tarhana yaparlar, pestil kuruturlardı” (Soysal, 2012: 92). Samanpazarı da Kızılay’ın tam aksine geleneksel yaşam tarzının sürdüğü bir yerdir. Kızılay’la değişen yeni Ankara’yı gösteren

Soysal, Samanpazarı'yla da geleneksel Ankara'dan örnekler sunmuştur. Sadece mekânların durumları gösterilmemiş, insanların bu yerleri algılayış biçimlerinden de kesitler sunmuştur: “Artık Samanpazarı'nda bile, düşük kalitede de olsa böyle orijinal şeyler giymeye meraklı delikanlılar türemiştir. Ama onların giyimi Ahmet'inkiyle bir mi? Sokağa çıktı mı mahallenin oğlanlarını hasetinden çatlatır...Önemli olan da bu. Adam olan Samanpazarı'nda yadırganmalı. Orda yadırganmayan, kılıksızın, sünepenin biridir. ‘Halk’tır halk! Ahmet’e göre giyinip sokağa çıkıldığında en az beş-on kişi şöyle dönüp arkadan bakmalı” (Soysal, 2012: 20). Ahmet, Kızılay'ı modanın başkenti gördüğünden giyim konusunda oradaki mağazalara ve orada takılan insanların giyimlerine merak salmıştır. Samanpazarı da her yönden geleneksel çizgide bir yer olduğundan orijinal, farklı tarzda giyinenler burada kabullenilmez ve bu Ahmet'in kafasında bir ölçüt olmuştur. Eğer giyimiyle, kuşamıyla bir kişi Samanpazarı'nda yadırganmıyorsa o kişi moda için uygun değildir ya da marjinal bir giyime sahip değildir.

Sonuçta *Yenişehir'de Bir Öğle Vakti* romanında, olay/olay örgüsü arka plana itilmiştir. Bu, modernist romanlara ait özelliklerden biridir. Soysal'ın romanında da olay, kavağın yıkılması/yıkılma süreci gibi gözükse de aslında yazarın derdi bu değildir. Yazar kavağın yıkılış süreciyle beraber asıl göstermek istediği o dönemin Ankara'sını, özellikle Kızılay ve çevresinden gerçek insan portrelerini, halkın için gerçek insanların çevresine ve diğer insanlara karşı bakış açılarını ortaya koymaktır ve bunu da farklı kesimlerden olan insanlar üzerinden yaparak ortaya koymuştur. Bu mekân ve insanlar yönünden de o dönemin sorularını ve sorunlarını ağabey-kardeş, arkadaş, flört, sevgili, anne-baba-evlat ilişkileri üzerinden yansıtmıştır.

1. 2. *Yenişehir'de Bir Öğle Vakti'nde Zaman*

Modernist romanlarda zaman ögesi de geleneksel romanlardan farklıdır. Modernizmle beraber gerçeklik algısı parçalanmıştır. Birey ve bireyin aklının ön plana çıkmasıyla geleneksel romanlarda görülen gerçeklik modern romanlarda yıkılmıştır. Yine Aydınlanma Çağı'yla beraber ortaya çıkan Einstein'ın görecelik kuramı ve Bergson'un zamanla ilgili fikirleri geleneksel anlayıştaki zaman algısını parçalamıştır. Zaman artık modernist romanlarda parçalı şekildedir. Dün-bugün-yarın veya sabah-öğle-akşam şeklinde akmaz. Zaman, bu tür romanlarda iç içe girmiştir. Bir bakarsınız karakter geçmiştir, bir bakarsınız bulunduğu gündedir. Bir bakarsınız henüz gitmediği yerde gelecek bir tarihte bir yerdedir. Parla da konuyla ilgili; “modernist romanlarda zaman birey psikolojisi(ne)” (Parla, 2005: 248) göre aktığını ifade etmektedir. Bireyin içinde bulunduğu zaman diliminden herhangi bir çağrışımla geçmişe veya geleceğe gidebileceği olanağı; birey odaklı romanın an ile olan anlatımını kökten değiştirmektedir. Modernist anlayışın, roman yazarına

zamanla ilgili sağladığı bu hareket alanı sayesinde kahramanların sadece bugünü değil dünü ve yarını da anlatılabiliştir” (Gelir ve Tütak, 2017: 1098). Bu yüzden, modernist romanlarda parçalı bir zaman görüldüğünden bu tür romanlar okur için daha girift ve anlaşılması daha zor bir hal almıştır.

*Yenişehir’de Bir Öğle Vakti’*nde zaman ise modernist romanlarda olduğu gibi birbirine geçmiş bir haldedir ve zamandizinsel değildir. Roman, kavağın sallantısıyla başlayıp kavağın devrilmesiyle biter. Bu süre de yaklaşık birkaç saate denk gelir. Romanın adından da anlaşıldığı üzere bir öğle vaktinden bahsedilmekte, bu da birkaç saatten ibaret olabileceği anlaşılmaktadır. Romanın başlangıcı, “Sanki büyük bir gürültüyle devrilecekmişçesine sallandı kavak. O her an oluşan, değişen şeyleri görmeyenler sezmediler bunları. Öğlendi. Kızılay semtinin en civcivli, gürültülü, servisi en çabuk, en ayakaltı yeri olan Piknik’in oraya akıyordu kalabalık” (Soysal, 2012: 13) şeklindedir. Bundan sonra, kişiler ve öyküleri başlar. Şükran’ın arkadaşı Günseli, Hatice Hanım, banka çalışanı Mehtap, Prof. Salih Bey, Mevhibe Hanım, Doğan, Ali, Olcay, Aysel ve Boyacı Necmi’nin hayatları geriye dönüşlerle anlatılır. Bu noktalarda zaman çizgisinden kırılır, yaşanan günden çok eskilere gittiği bile olur. Örneğin; Şükran ve Ahmet buluştukları zaman goralı adında bir atıştırmalık yemek için bir mekâna otururlar. Şükran o sırada sandviçini yerken karşısındaki aynaya takılır kalır. Aynaya bakarken iş arkadaşı Günseli’yi Ahmet’e anlatmaya başlar. Kafası, Günseli’ye boş günlerinde ağda yapacaklarına gitmiştir. Ahmet’e Çarşamba günü boş olduğunu söyler ve aklından da ağda yapacakları gelir. Günseli, ağda yapmayı iyi bilir. Buradan sonra Ahmet’e Günseli’yi anlatmaya başlar. Günseli, kısa süreliğine Şahinler Köyü’nde öğretmenlik yapmıştır. Şükran’ın aklına Günseli deyince onun öğretmenlik anıları gelir. Zihninden Günseli’nin “Kışın bir türlü ısınmazdı odam. İlk kış, çok soğuk olmuştu da muhtarın evinde kalmıştım. Odamda gaz lambasının içindeki gaz bile donmuştu.(...) Kırk yılın birinde köye kaymakam gelmiş, konuşmuş, konuşmuş, konuşmuş, köylüler de dinlemişler, dinlemişler” (Soysal, 2012: 28-29) anısı geçer. Daha sonra Şükran o noktadan Günseli’nin köydeki başka anısı olan Döndü kıza gider. Aklından Günseli’nin bunu anlattığı zaman geçer. Şükran zihninde çağrışımlarla ilerlerken Ahmet; “Şükran Ahmet’in sesiyle irkildi. ‘Hiç, Döndü kıza acıdım da.’ ‘Hangi Döndü?’ ‘Canım, Günseli var ya, onun öğretmenlik yaptığı köydeki Döndü...Samanlıkta basılmış da...’ ‘Sana ne?’ ‘Siz erkekler böyle, sade kendi keyfinizi düşünürsünüz zaten” (Soysal, 2012: 29)sözleriyle Şükran’ın oldukları ana dönmesini, goralı yerken bakakaldığı aynadan ayrılmasını sağlar. Görüldüğü üzere zaman parçalanmıştır, anda kalınmayıp karakterin zihniyle çok eski tarihlere, başkasının hatıralarınıaktarmazamanına hatta anılarının yaşandığı zamana kadar gidilmiştir. Bu özellik, modernist romanlarda görülen bir durumdur. Zaman iç içe geçmiş, okur

olaylar karşısında nerede olduğunu ve zamanın ne olduğunu yitirmektedir, aynı zamanda bunları anlamlandırmakta güçlük çekmektedir. Bir başka karakter olan Hatice Hanım'ın hayatı da “Yıllar yılı Yenişehir ilkokullarından birinde öğretmenlik yapmıştı. Emekliydi şimdi. O zamanlar da acelesi vardı. Ders aralarında, Deliller Tepesi'ndeki gecekondularda oturan Gülsüm'ü ya da Fatma'yı kolundan kavradığı gibi okulun yanı başındaki evine sürükler, taşları sildiriverirdi çabucak. Sonra bunlardan Fikriye'yi alıkoymuştu yıllarca” (Soysal, 2012: 38-39) gibi geriye dönüşlerle gösterilmektedir. Bunların dışında milletvekili kızı olan Mevhibe Hanım'ın Trabzon'dan Ankara'ya gelişi, babası Doğan Bey'in bakanlık dönemi, ikinci evliliği, Mevhibe Hanım'ın hayatı, Güngör'ün nasıl zengin olduğu, Mehtap'ın çocukluk yılları, Olcay'ın İstanbul Amerikan Kolejine, Doğan'ın öğrenimi için Paris'e gitmesi, Paris dönüşü Doğan'la Ali'nin bir belgesel film gösteriminde tanışma hikâyeleri, Olcay'la Ali'nin arkadaş olmaları, Ali'nin geçmişi gibi olaylar aslında uzun bir zaman aralığında gerçekleşmiştir; ancak romanda bunlar okura geri dönüşlerle, zihin aracılığıyla çağrışımlarla, iç konuşmalarla, bilinç akışıyla dar bir zaman aralığında verilir. Örneğin, zengin bir esnaf olan Güngör'ün bu işe nasıl atıldığı ve başlama hikâyesi, Necip'i izlerken onun zihninden geçen geriye dönüşlerle öğrenilir: “Güngör, yaptığı ev dekorasyonlarında, modern eşyaların yanına antika koyardı. Çok şık oluyordu bu. Yabancı dergilerde de böylesini çok görmüştü. Bu herif eşyasını satmak zorunda kalmaktan başka ne işe yarar? Nasıl olsa, bütün bunların, buna benzerlerin paşa dedelerinden kalma paraları yok yere tükenecekti. Yaratıcı değiller çünkü. Ellerindekileri değerlendirmeyi, yeni bir şey yaratmayı bilmezler. Oysa yaratıcı biriydi kendisi. Gururla düşündü kendi hakkında. Elimde hiçbir şey yokken yaratmadım mı her şeyi? Paskalya yumurtası boyayarak başlamadım mı işe?” (Soysal, 2012: 78). Banka memuru Mehtap'ın hayatı ise kavağın yıkılacağı anlarda bankada çalışırken her zamanki müşterilerden biri olan Necip Bey'in bankaya girdiğini görmesiyle Necip Bey üzerinden başlayan düşünceleri ve o gün üzerinde bulunan sıkılganlığıyla kafasından geçen düşünceler üzerinden görülür. Bu düşüncelerde Mehtap küçüklüğünden başlayıp o gününe kadar gelir: “... Ticaret okulundaydı, bu okulu bitirtenlerin daha çabuk iş bulduklarını duymuştu, derslerinden zaman buldukça para kazanmaya başlamıştı. Ağabeyiyle birlikte, Mevlana müzesi karşısındaki dükkânlardan biriyle anlaşmışlardı. Geceleri, bakır tabakların içine, Mevlana resimleri çıkartıyor, sonra bunları boyuyorlardı. Parça başına 50 kuruşa... Mehtap, kendisine, Ankara'da bir bankada iş bulmuştu ticaret lisesini bitirince... Şimdi gündüzleri çalışıyordu. Babasıyla anasını da getirmişti. Babası emekli olmuştu. Emekli maaşı ve Mehtap'ın kazandığı parayla ancak geçiniyorlardı... Evet, ama şimdi, işte emekli olmuştu babası, Mehtap da çalışıyordu. Kazandığı paranın hemen hepsini ailesine verdiği, kendisine sadece yol parası ve üst baş için gerekli olanı ayırdığı halde, sıkıntı içindeydiler. Mehtap sıkılıyordu. Çok sıkılıyordu. Babası bu sabah, özel bir şirkette yeniden çalışmaya başlamıştı. Karayollarında aldığı paranın daha azına ve

daha fazla çalışma saati karşılığında... Başını kaldırıp Necip Bey'e baktı. Golf pantolonunun düğmesinin kopuk olduğunu, Necip Bey bankadan içeri girerken görmüş, içinde kalan çocukluk kalıntılarıyla gülmesini zor tutmuştu" (Soysal, 2012: 70). Mehtap'ın düşünceleri olan bu ifadeler romanın muhatabı, Mehtap'ın küçüklüğünü, küçüklüğünde yaşadıkları ekonomik sıkıntıları, bankada işe başlama hikâyesini ve ailesi hakkında düşündüklerini öğrenir. Romanın zamanı, bir anda Mehtap'ın küçüklük yıllarına döner ve aynı şekilde bir anda yaşanan güne – kavağın yıkıldığı gün- geçer.

Sonuç olarak, *Yenişehir'de Bir Öğle Vakti* romanı eğer geleneksel çizgide ilerleyen bir roman olarak yazılsa, bahsedilen bütün karakterlerin yaşanmışlıkları geçmişten başlayıp yaşanan güne kadar düz bir çizgide ve zamanda kırılma olmadan gösterilmesi beklenir; çünkü geleneksel gerçekçi romanların zamanında kırılmalar görülmez ve zaman ögesi, düz ve tek bir çizgide ilerler. Yine geleneksel roman anlayışında, yaşanan gün ve geçmiş arasında zıplamalar olmaz. Aynı şekilde, bireyin zihninde gerçekleşen çağrışımlarla, bilinç akışıyla, zaman unsurundaki geri dönüşlerle verilen olayların bu romandaki gibi karmaşık gitmesi ve okur için takibinin zorlaşması beklenmez. Modernist roman örneği olan *Yenişehir'de Bir Öğle Vakti*'nde, zaman algısı parçalanır ve zaman kavramı, bireyin zihninin ön plana çıkmasıyla onun özgürlüğüne ve algılayışına bırakılır. Bundan dolayı, ele alınan bu roman modernist kurgu anlayışının, romanın önemli yapısal unsurlarından biri olan zaman mefhumuna getirdiği yenilikleri başarılı bir şekilde yansıtmaktadır.

Sonuç

Modernizmin tanımını için "aydınlanma çağıyla gelen yeniliklerin zihnen de kabullenilip zihinlerin dönüşüme uğraması ve bunların bir yaşam biçimi haline gelmesi" ifadeleri kullanılabilir. Değişen zihinler, düşünceler, bu çağla ortaya atılan görüşler –Einstein, Bergson vd. tarafından farklı bir birey ortaya çıkarmakla kalmamış; bireyi, onun psikolojisini, zihnini de ön plana çıkarmıştır. Gerçeklik artık dış gerçeklikten öte bireyin ve onun gerçekliğini önemseyen bir gerçeklik haline gelmiştir. Bütün bunlar edebiyatta da yansıma bulmuş, edebî türlerin yeni bir anlayışla kurgulanmasına neden olmuştur. Özellikle roman türü geleneksel çizgisinden tamamen ayrılmış; bambaşka bir şekle, modernizmin temelini oluşturan pozitivist gerçeklik algılayışının yıkılmasıyla ortaya çıkan yeni gerçek gerçeklik anlayışına sahip modernizme karşıt modernist kurguya bürünmüştür. Bu yeni roman türü batı edebiyatında güçlü bir yansıma bulmuş, birçok yazar bu yeni kurgu anlayışıyla yazmaya başlamıştır. Bundan sonra geleneksel romana dönüş olmamış, daha da öteye gidilerek postmodern kurgular ortaya çıkmıştır.

Türk edebiyatında 1950'lere denk gelen yıllarda kendini gösteren modernist romanlar, yazarların başarılı çalışmalarıyla Türk edebiyatında önemli bir yer edinmişlerdir. Bu yazarlardan biri olan Sevgi Soysal'ın *Yenişehir'de Bir Öğle Vakti* romanı da modernist roman örneklerinden biridir. Modernist anlayışın getirdiği biçim ve anlatı olanaklarından faydalanan Soysal, bunları romanında başarıyla uygulamıştır.

Soysal'ın romanı, okuru düşündürücü ve sorgulayıcı bir pozisyona sokmaktadır; çünkü romandaki kavağın sembolik bir duruşu vardır, bunun anlaşılması için de yazar okura dönemin Ankara portresini çizmekte, o dönemden insan manzaraları sunmaktadır ve kavağın yıkılmasıyla altında kalan kişinin yoksul sınıfa ait olmasıyla bu sembolün üzerine daha da dikkati çekmeyi sağlamıştır. Bu yüzden, okur tarafından okuması ve anlaması zor bir anlatı olduğu söylenebilir.

Romanın modernist bir anlayışta olması, romandaki “zaman” ve “olay” öğeleri incelenerek ortaya konulmaya çalışılmıştır. Romanda her ikisinin kullanımı da modernist çizgiye uygun olduğu tespit edilmiştir. Zaman, romanda düz bir çizgide kullanılmamış; zamanın parçalanmış ve iç içe geçmiş olduğu görülmüştür. Romanın zamanı aslında kavağın sallanmaya başlayıp yıkıldığı ana kadar olan bir-bir buçuk saati kapsayan bir öğle vaktidir; ancak romanın içinde bulunan birçok farklı karakterin anlatımı ve zihniyle romanın zamanı eski tarihlere kadar gitmektedir. Bunların anlatımıyla zamanın parçalandığı görülmüş, hatta asıl zaman olan Yenişehir'de bir öğle vakti unutulmuştur. Romanda zaman, ara ara kısa cümleler halinde kavağın sallandığı söylenerek hatırlatıldığı görülmüştür. Dar bir zaman aralığının arka planında geniş zaman parçalarında karakterlerin hayatları, çocuklukları, düşünceleri ve hayata/çevrelerine karşı bakış açıları görülmüştür. Olay unsuru ise romanda kavağın yıkılması haricinde tek tek kişilerin başına gelen olaylar halinde vardır; ancak bunlar okunurken olayların aslında arka planda olduğu, bireyin ve zihninin daha önemli bir pozisyonda olduğu anlaşılmıştır. Romanda aslında tek bir olay vardır: Kavağın yıkılması; ancak Soysal, kavağın yıkılma süreci olan dar zaman aralığında ya kavağın çevresindeki insanları ya da kavakla bir şekilde ortak bir noktası bulunan insanları, onların hayatlarını, hayata ve çevrelerine karşı duruşlarını göstererek olayı arka plana itmiştir. Çok çeşitli insan manzaralarını ve bu insanların dönemin Ankara'sında bireysel varoluşlarını ortaya koymuştur. Bunu yaparken kavağın yıkılması olayını tamamen unutturmamış, kavakla bir şekilde bağlantılı olan insanların hayatlarını gösterdiği tespit edilmiştir. Romanın zaman ve olay unsurlarının modernist roman özelliklerine uyumlu olduğu anlaşılmıştır.

Kavağın yıkılışıyla aslında Ankara'nın eski değerlerini yitirşini simgeleyen Soysal'ın dönemin havasına eleştirel bir bakış açısı getirdiği görölmüştür. Sevgi Soysal, son dönem modern Türk edebiyatında kendine has bir üslupve duruşla yer edindiği açıktır.

KAYNAKÇA

ACAR, Mustafa, Ömer DEMİR, *Sosyal Bilimler Sözlüğü*, Adres Yayınları, Ankara, 2005.

BALIK, Macit, *Latife Tekin'in Romancılığı*, Akçağ Yayınları, Ankara, 2013.

ÇİĞDEM, Ahmet, *Bir İmkân Olarak Modernite*, İletişim Yayınları, İstanbul, 1997.

DURU, Orhan, Milliyet Sanat Dergisi, İstanbul, 3-49.

EYİĞÜN, Sabri, "Modern ve Geleneksel Romanın Temel Farkları ve Politik Güdömlü Romanın Modern Zaman İçindeki Yeni Konumu", Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, C.16/2, s. 261-268.

GELİR, Yakup, Mehmet TÜTAK, "Modernist Bir Yazar Olarak Yusuf Atılgan", Ulakbilge, 5/13, 1091-1108.

İLHAN, Atilla, Sevgi'nin Toplumcu Yazarlığı Çağdaş Bir Yazarlıktır", Cumhuriyet, İstanbul, 1976.

İLKER, Mustafa, "Edebiyat ve Sosyal Değişme", Doğuş Edebiyat, 3/25, 6-8.

NARLI, Mehmet, Postmodern Roman ve Modern Gerçekliğin Yitimi, 2009/18, 122-132.

PARLA, Jale, *Don Kişot'tan Bugüne Roman*, İletişim Yayınları, İstanbul, 2005.

SOYSAL, Sevgi, *Yenişehir'de Bir Ögle Vakti*, İletişim Yayınları, İstanbul, 2012.

YALÇIN, Alemdar, *Siyasal ve Sosyal Değişmeler Açısından Cumhuriyet Dönemi Çağdaş Türk Romanı 1946-2000*, Akçağ Yayınları, Ankara, 2003.

YÜCE, Sefa, "Sevgi Soysal'ın Hayatı ve Edebi Eserleri", Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 2007.

YÜREK, Hasan, "Türk Romanında Modernist Etkinin Boyutları", Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi, Cilt 28, Sayı, 187-202.